

INTRODUCERE

Începând cu anul 2011, Asociația Națională a Tinerilor Istorici din Moldova și Grupul Civic pentru Patrimoniul Cultural, în parteneriat cu Direcția Cultură a Consiliului Municipal Chișinău, realizează ediții bienale ale Conferinței Internaționale „Identitățile Chișinăului”. Până în prezent au fost realizate patru ediții ale proiectului (2011, 2013, 2015, 2017). Publicarea ulterioară a comunicărilor în volume distincte a avut un impact direct asupra publicului larg interesat de trecutul, prezentul și viitorul Chișinăului.

Proiectul se înscrie în șirul de acțiuni menite să facă cunoscut și să valorifice patrimoniul cultural și istoric, material și imaterial al orașului Chișinău, acțiuni încurajate și de majoritatea organizațiilor internaționale, guvernamentale și neguvernamentale – UNESCO, ICOMOS, Consiliul Europei, iar recent și de Uniunea Europeană prin Tratatul de la Lisabona, care îndeamnă statele membre să-și respecte reciproc diversitatea culturală și lingvistică și să asigure protecția patrimoniului cultural european. Declarația de către Uniunea Europeană a anului 2018 drept Anul European al Patrimoniului este o dovadă elocventă în acest sens.

Eforturile organizatorilor vin să încurajeze studiile și cercetările urbane pe diverse domenii. Promovarea unei culturi a memoriei urbane aduce și o schimbare de viziune asupra viitorului orașului. Tot mai rar orașul este perceput doar ca obiect de intervenție (științifică, edilitar-administrativă, economică, politică etc.) și tot mai des – ca subiect de dialog istoric și cultural. Tendința este globală și se regăsește inclusiv în Actul final al Conferinței ONU Habitat III. În 2017, ediția a treia a Conferinței „Identitățile Chișinăului” a avut loc aproape concomitent cu Congresul Uniunii Internaționale a Arhitecților, desfășurat la Seul cu tema „Sufletul orașului” („Soul of City”), la care arhitecții au pledat fără echivoc pentru redescoperirea, renașterea relației dintre spațiul construit și locuitori, dintre loc și lo-

cuire. Recuperarea orașului se poate face doar prin regenerarea sufletului lui, care supraviețuiește și este renăscut în fiecare dintre locuitori.

Patrimoniul cultural al spațiului unde locuim poate contribui la identificarea și cunoașterea identității și a topografiei urbane și poate facilita dezvoltarea culturală de mai departe a fiecărui oraș. Orașul Chișinău are o istorie seculară și a cunoscut un proces de urbanizare în continuă creștere în ultimii două sute de ani, însă moștenirea sa istorică este, deocamdată, puțin cunoscută. De aceea, proiectul nostru are și un obiectiv educațional pronunțat, deoarece fiecare așezare umană este reprezentată atât de moștenirea ei culturală, cât și de cetățenii care o locuiesc în prezent, care trebuie să fie conștienți de faptul că sunt succesorii generațiilor anterioare și să contribuie la cunoașterea și protejarea acestui patrimoniu.

Patrimoniul construit al cartierelor istorice chișinăuiene – cu elementele arhitecturale specifice, cu istoriile fiecărei case, cu tramele stradale diferite pentru orașul de sus și orașul de jos – constituie una din cele mai importante componente ale moștenirii culturale naționale, care conferă simțul continuității și al legăturii cu generațiile precedente și oferă posibilitatea de a avea acces la documentul istoric veritabil.

Astăzi patrimoniul cultural al capitalei riscă o desfigurare și o pierdere a autenticității, iar istoria și valorile lui riscă să rămână doar pasiunea unora, în loc să devină un bun al comunității, cunoscut și drag tuturor, destinat și generațiilor care vin, dar și persoanelor care ne vizitează orașul. Chișinăul este unicul oraș istoric protejat de stat din Republica Moldova. Identitatea toposului și a chișinăuienilor este strâns legată de caracterul centrului istoric, care poartă amprenta etapei inițiale de fondare a orașului. Vatra istorică trebuie protejată, cercetată și valorificată cultural.

Se cere o mai mare responsabilitate a tuturor factorilor de decizie de nivel local și central. Toate instituțiile implicate în procesele decizionale din

domeniul construcțiilor sunt responsabile în egală măsură de cazurile care au condus la demolări, distrugerii sau intervenții care au deteriorat patrimoniul cultural al orașului, iar abuzurile și încălcările trebuie pedepsite.

Administrația publică locală și responsabilii de planificarea urbană și amenajarea teritoriului trebuie să țină cont de legislația națională și de convențiile internaționale ratificate de Republica Moldova, care menționează expres că patrimoniul arheologic aparține umanității, iar acolo unde nu există procedurile de control administrativ și științific care se impun și de protecție a patrimoniului arheologic în contextul politicilor de amenajare urbană și rurală și de dezvoltare culturală, să se introducă astfel de proceduri. Cu atât mai mult cu cât administrația capitalei și-a asumat, în fața cetățenilor și a partenerilor externi, un șir de angajamente de a proteja și a reabilita patrimoniul cultural, în general, și centrul istoric, în special.

Invitația pentru edificarea participativă a zilei de mâine a Chișinăului este adresată tuturor, inclusiv scriitorilor care prin ceea ce creează, carte cu carte, configurează și remodelează orașul în imaginarul colectiv. „Orașul e un text care se scrie și se citește la nesfârșit, un teritoriu la răscrucea închipuirii cu memoria. Orașul e, în sine, o mare istorisire, un roman al romanelor, o bogată rețea de ficțiuni care se întreție și se bifurcă, un mare simbol, o creație de sine stătătoare a închipuirii, un hipertext de care se leagă texte nesfârșite” (Luis García Jambriña). Colocviul „Orașul și literatura: Chișinăul ca topos cultural”, care s-a desfășurat la Muzeul Național de Artă în ziua a doua a Conferinței, și expoziția artistului plastic Iurie Platon „În labirint”, care a însoțit și a catalizat lucrările colocviului, au fost, în sensul citat, o provocare reușită pentru mediul literar și artistic, cu efecte pe care le vom urmări în continuare.

Lucrările ediției IV a Conferinței din 19-20 octombrie 2017 au stârnit un viu interes în mediul academic, literar și artistic, al administrației municipale și al profesioniștilor din diverse domenii de interes comunitar. La masa de dialog cultural au participat

academicieni și profesori universitari, istorici, arhitecți, urbanisti, scriitori, critici de artă, artiști plastici, antropologi urbani, specialiști în domeniul protecției și reabilitării orașelor istorice, reprezentanți ai sectorului asociativ și ai administrației publice centrale și municipale. La Conferință au fost susținute 38 de comunicări pe o tematică variată de la istoria medievală și modernă, date biografice ale unor personalități uitate și istoricul unor locuri, clădiri, lăcașe de cult, până la cercetări imagologice ale unor texte literare vizând Chișinăul și analize ale prezenței orașului în arta plastică, arta dramatică și în discursul memorialistic al scriitorilor. Conferința a însumat un număr record de comunicări, majoritatea prezente în volumul de față, structurat în două compartimente tematice: „Orașul literar și artistic” și „Orașul ca topos istoric și cultural”. Pe post de prefață a fost inclus un interviu edificator pentru relația noastră culturală cu Chișinăul, realizat cu academicianul Mihai Cimpoi, iar ca postfață, un interviu cu scriitorul Vladimir Beșleagă, care destăinuie o mărturisire de credință pentru Chișinăul românesc.

Organizatorii aduc mulțumiri tuturor participanților din țară și de peste hotare, colegilor noștri care au sprijinit organizarea conferinței și celor care și-au adus contribuția la apariția prezentei lucrări. În mod deosebit mulțumim persoanelor care au susținut financiar atât organizarea conferinței, cât și tiparul acestei culegeri.

Exprimăm gratitudinea noastră Muzeului Național de Artă a Moldovei, în mod special domnului Tudor Zbârnea, director general, pentru tot sprijinul acordat în organizarea colocviului și a expoziției de pictură „În labirint” a lui Iurie Platon.

Ne încurajează faptul că pentru toate cele patru ediții ale „Identităților Chișinăului” administrația municipală, indiferent de culoarea politică, a fost solidară cu proiectul nostru, edificând prin intermediul Direcției Cultură un parteneriat unic ca durată și ca impact.

Sergiu Musteață, Alexandru Corduneanu